

PUBLICATIEBLAD

MINISTERIËLE REGELING MET ALGEMENE WERKING van de 8ste mei 2017 ter uitvoering van de artikelen 1 en 2 van het Landsbesluit sociaal-economische statistieken 1994¹

De Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening,

Gelet op:

de artikelen 1 en 2 van het Landsbesluit sociaal-economische statistieken 1994;

Heeft besloten:

Artikel 1

1. Het Centraal Bureau voor de Statistiek houdt in 2017 een enquête onder de bedrijven en instellingen, de Nationale Rekeningen enquête 2017.
2. De enquête, bedoeld in het eerste lid, bestaat uit:
 - a. de vragenlijst Jaarverslag 2016;
 - b. de vragenlijst Jaarverslag 2016 voor verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen;
 - c. de vragenlijst Jaarverslag 2016 voor kredietverlenende instellingen.
3. De vragenlijsten, genoemd in het tweede lid, zijn in de bijlagen behorende bij deze regeling opgenomen.

Artikel 2

Alle bedrijven, organisaties en stichtingen die in een door het Centraal Bureau voor de Statistiek samen te stellen steekproef vallen, vullen de vragenlijsten, bedoeld in artikel 1, tweede lid, in.

Artikel 3

De vragenlijsten, bedoeld in artikel 1, tweede lid, worden vóór 1 augustus 2017 bij de bedrijven, organisaties en stichtingen, bedoeld in artikel 2, afgeleverd.

¹ P.B. 2011, no. 21 (G.T.)

Artikel 4

Deze regeling treedt in werking met ingang van 1 juni 2017.

Gegeven te Willemstad, 8 mei 2017
De Minister van Bestuur, Planning en
Dienstverlening,
N.V. RIBEIRO

Uitgegeven 12de mei 2017
De Minister van Algemene Zaken,
G.S. PISAS

Bijlage I. Vragenlijst Jaarverslag 2016

KvK

--	--	--	--	--	--

Centraal Bureau voor de Statistiek

Contact: World Trade Center
Piscaderabaai z/n (eerste verdieping)
Tel. (+5999) 8392300
nationale.rekeningen@cbs.cw
Website: www.cbs.cw

Interviewer: _____ Telefoon: _____ Volgnr: _____

VRAGENLIJST JAARVERSLAG 2016

IN TE VULLEN DOOR HET BEDRIJF	
Naam contactpersoon:	_____
Telefoon:	_____
Fax: _____	Email: _____ (zie vraag 8a)

Tenminste één van beide blokken invullen

IN TE VULLEN DOOR ADMINISTRATIE-OF ACCOUNTANTSKANTOOR	
Naam kantoor:	_____
Naam contactpersoon:	_____
Telefoon:	_____
Fax: _____	Email: _____ (zie vraag 8 en 8a)

BELANGRIJK: Lees vóór het invullen van de vragenlijst de toelichting op blz. 4,5 en 6

U hoeft alléén de vragen te beantwoorden die voor uw bedrijf van toepassing zijn

Sector
 Zone

KvK

Volgnr.: _____

ALGEMEEN

1 Heeft dit bedrijf een off-shore vergunning? Ja Nee
(een bedrijf met een off-shore vergunning mag geen goederen of diensten verkopen in Curaçao)

2 Rechtsvorm: 1 N.V. 6 V.O.F.
 2 B.V. 7 Publiekrechtelijk orgaan
 3 Eenmanszaak met of zonder personeel 8 Vakbond
 4 Stichting 9 Vereniging
 5 Maatschap 10 Anders (b.v. C.V.): _____

3 Hoeveel procent van uw (bedrijfs)vermogen is in het bezit van een buitenlands bedrijf?

Gelieve uw antwoord te specificeren met het percentage en het land van vestiging van het buitenlandse bedrijf

%	Land

4 Hoofdactiviteit: _____

5 Het boekjaar loopt van _____ t/m _____ 2016
 (Indien het boekjaar niet samenvalt met het kalenderjaar, gelieve gegevens over het jaar dat **eindigt** in 2016 op te geven)

6 Was de onderneming het hele boekjaar (afgezien van vakantie) actief? Ja Nee

7 Zijn in de financiële gegevens hierachter ook gegevens van vestigingen in het buitenland, op Aruba of op de BES eilanden opgenomen? Ja Nee
 Indien ja, graag percentage van aandeel opgeven %

8 Veel bedrijven laten deze enquête door hun accountant/boekhouder invullen. Vindt u het goed dat het CBS deze enquête in de toekomst rechtstreeks naar uw administratie- of accountantskantoor stuurt? Indien ja, gelieve op het voorblad de gegevens in te vullen Ja Nee

8a Wilt u (of de accountant/boekhouder) in het vervolg de formulieren per email ontvangen? Ja Nee
 Indien ja, gelieve op het voorblad uw emailadres in te vullen

PERSONEEL:

per 30 juni 31 december

9 Aantal betaalde personeelsleden (op de loonlijst), **inclusief** parttimers

10 **Deel van vraag 9** dat minder dan 25 uur per week werkzaam is

11 Niet betaald personeel (= eigenaren en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan, geen losse krachten)

12 Gemiddeld aantal werkenden (betaald plus niet betaald)

BATEN

13	Subsidies van de overheid (subsidie niet meetellen bij de totale baten bij vraag 18)	<input type="text"/>
14	Productie industrie, bouwbedrijven, landbouw en nutsbedrijven	<input type="text"/>
15	Omzet groot- en kleinhandel	<input type="text"/>
16	Omzet horeca (hotels, restaurants, snacks etc.)	<input type="text"/>
17	Inkomsten uit dienstverlening	<input type="text"/>
		+
18	Totale baten (14 t/m 17)	<input type="text"/>
19	Kostprijs (excl. personeelskosten)	<input type="text"/>
		-
20	Bruto winst (18 minus 19)	<input type="text"/>

LASTEN

21	Afschrijvingen op materiële vaste activa	<input type="text"/>
22	Bruto lonen en salarissen (alleen eigen personeel) en overige personeelskosten	<input type="text"/>
23	Sociale lasten (werkgeversdeel)	<input type="text"/>
24	Overige operationele kosten (geen winstbelasting)	<input type="text"/>
		+
25	Totale lasten (21 t/m 24)	<input type="text"/>
26	Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (20 minus 25)	(+/-) <input type="text"/>

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

27	Interestbaten <input type="text"/>	-/- interestkosten <input type="text"/>	= saldo (+/-) <input type="text"/>
28	Overige financiële baten en lasten		(+/-) <input type="text"/>

BUITENGEWONE BATEN EN LASTEN

29	Boekwinst/verlies op verkochte vaste activa	(+/-) <input type="text"/>
30	Overige buitengewone baten en lasten	(+/-) <input type="text"/>
		+
31	Totaal van 27 t/m 30	(+/-) <input type="text"/>
32	Resultaat voor belasting (26 plus 31)	(+/-) <input type="text"/>

De volgende vragen zijn alléén bedoeld voor NV's of BV's

33	Winstbelasting over 2016	<input type="text"/>
34	Ingehouden winsten over het boekjaar 2016	<input type="text"/>
35	Te betalen dividend over 2016	<input type="text"/>
36	Te Ontvangen dividend/resultaat uit deelnemingen 2016	<input type="text"/>

BALANS:*(zie toelichting)*

Alle bedragen afronden op duizenden gulden

	<u>eind 2016</u>	<u>eind 2015</u>
37 Materiële vaste activa (boekwaarde ná geaccumuleerde afschrijvingen)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
Een controle op de eindwaarde van de vaste activa kan als volgt worden toegepast:		
Eindwaarde 2015 + investeringen 2016 -/- desinvesteringen 2016 -/- afschrijvingen 2016 +/- boekwinst(verlies)		
= eindwaarde 2016		
Voorraden:		
38 Eigen produkten (eindproducten)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
39 Goederen in bewerking OOK onderhanden werk in de bouw	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
40 Grondstoffen en halffabrikaten	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
41 Handelsgoederen (ingekochte goederen voor wederverkoop)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
	+ _____	+ _____
42 Totale voorraden op de balans (38 t/m 41)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
<hr/>		
43 Balanstotaal (zie toelichting)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _

TOELICHTING OP DE MATERIËLE VASTE ACTIVA:

(Afschrijvingenstaat gebruiken bij het invullen van de volgende vragen)

Investeringen
(aanschafwaarde)**Des**investeringen
(de opbrengst
hiervan, **niet** de
boekwaarde)**Let op: Beide kolommen zijn voor het boekjaar 2016!**

Investeringen in/desinvesteringen van materiële vaste activa:

	<u>2016</u>	<u>2016</u>
44 Bedrijfsgebouwen (inclusief grond)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
45 Andere bouw- en grondwerken	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
46 Gronden en terreinen (onbebouwd)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
47 Transportmiddelen	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
48 Computers en software	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
49 Machines, installaties, kantoor- en winkelinventaris en overige bedrijfsuitrusting	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
	+ _____	+ _____
50 Totale investeringen/desinvesteringen (44 t/m 49)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
51 Welk deel van de investeringen werd in eigen beheer vervaardigd ? (zie toelichting)	_ _ _ _ _ _ _	
52 Waarvan geactiveerde lonen en salarissen van eigen personeel	_ _ _ _ _ _ _	
53 Waarvan overhead/algemene kosten	_ _ _ _ _ _ _	
54 Kosten van Onderzoek en Ontwikkeling (R&D) (zie toelichting)	_ _ _ _ _ _ _	

De ervaring heeft geleerd dat het invullen van het onderdeel betreffende investeringen en desinvesteringen veel problemen oplevert. U kunt veel vragen van het CBS voorkomen door een kopie van de afschrijvingenstaat, waarin het verloop van de materiële vaste activa wordt gegeven, aan het enqueteformulier toe te voegen. Ook een kopie van de toelichting op de personeelskosten wordt zeer op prijs gesteld.

TOELICHTING:

Een onderneming is de kleinste eenheid met een eigen balans en winst- en verliesrekening. Een onderneming bestaat voor de Nationale Rekeningen uit één of meer vestigingen op hetzelfde eiland. Buitenlandse vestigingen (ook vestigingen op andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen) dienen niet in deze vragenlijst te worden verwerkt.

- 3 Het doel van deze vraag is om inzicht te krijgen in de mate waarin er sprake is van *Foreign Direct Investment* (FDI). FDI is een investering van een individu of entiteit in een ander land dan het land van vestiging, waarbij er sprake is van het uitoefenen van invloed op besluitvorming in het geïnvesteerde bedrijf.
- 4 De hoofdactiviteit van de onderneming is die bedrijfsactiviteit waaruit de grootste opbrengst wordt verkregen, of waarbij het grootste aantal werknemers is betrokken. Het eerste criterium heeft de voorkeur. De hoofdactiviteit wordt later gecodeerd door het CBS.
- 9 Betaald personeel in dienst van de onderneming omvat alle personeel **op de loonstaten** van de betreffende maanden, **inclusief personen die gemiddeld minder dan 25 uur per week werken**. De parttimers in loondienst die vermeld worden bij vraag 10 moeten ook in de totale aantallen bij vraag 9 meegeteld worden. Let op: ingehuurd personeel (uitzendkrachten, losse krachten, consultants etc.) worden hier **niet** inbegrepen. De kosten hiervan dienen bij vraag 24 ingevuld te worden.
- 10 Let op dat het aantal parttimers in loondienst, dat hier wordt vermeld, is inbegrepen bij vraag 9. Het antwoord bij vraag 10 kan dus niet hoger zijn dan het antwoord bij vraag 9.
- 11 Niet-betaald personeel: eigenaren en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan. Hieronder vallen b.v. niet de mensen die het kantoor of de tuin schoonmaken of andere losse krachten.
- 12 Het gemiddeld aantal personeelsleden dient bij voorkeur berekend te worden als het gemiddelde over de 12 maanden van het boekjaar. Niet betaald personeel ook meetellen bij de berekening van dit gemiddelde.
- 13 Alléén subsidie van de Overheid opgeven. De subsidie dient niet opgeteld te worden bij de totale baten van vraag 18.

Beantwoording van vraag 14 t/m 17 is afhankelijk van de hoofdactiviteit van de onderneming:

- 14 Bij productie industrie slechts invullen de waarde van door de onderneming **zelf** geproduceerde goederen. De omzet van goederen ingekocht bij derden voor doorverkoop dient te worden opgenomen onder vraag 15 (omzet handel).
- 15 Bij deze vraag slechts invullen de omzet van goederen die niet door deze onderneming geproduceerd of bewerkt zijn. Statiegeld bij verkoop van frisdranken en bier niet meetellen. Zowel contante verkopen als op rekening en op huurkoopcontract meenemen in de omzet.
- 16 Hier wordt de omzet van hotels, cafés of restaurants opgegeven. Ook snacks en cateringbedrijven dienen hier hun omzet op te geven.

- 17 Dienstverlenende bedrijven zijn b.v. vervoersbedrijven, radio- en televisie-omroepen, accountantskantoren, advocaten, verhuurbedrijven, medische praktijken en instellingen, beauty salons, schoonmaakbedrijven, duikscholen etc.
- 19 Onder kostprijs **geen** personeelskosten opnemen. De kosten van eigen personeel dienen bij de vragen 22 en 23 opgegeven te worden, terwijl werk van derden (contractors, etc.) bij de overige operationele lasten (vraag 24) moet worden vermeld.
De kostprijs omvat voor handelsbedrijven de inkoop van goederen en voor productiebedrijven de inkoop van grondstoffen en materialen. Grondstoffen zijn alle materialen die in het productieproces worden verbruikt. Voor de vaststelling van de totale inkoopwaarde moet worden uitgegaan van de factuurbedragen. Meetellen: inkларingskosten, invoerrechten (indien zelf ingevoerd), vrachtkosten, tijdelijke opslagkosten (betaalbaar aan derden), premies transportverzekeringen, en eenmalige verpakkingskosten. Niet meetellen: aanschafkosten van duurzaam verpakkingsmateriaal (flessen en kratten die terugontvangen worden). Aftrekken: ontvangen kortingen wegens contante betaling of anderszins.
- 21 Alléén afschrijvingen op materiële vaste activa opgeven. Géén afschrijvingen op b.v. goodwill of voorraden e.d.
- 22 Alléén basisloon van **eigen** personeel. Betalingen aan contractors en uitzendbureau's, etc. opgeven bij overige operationele kosten (vraag 24). Ondernemersinkomen alleen meetellen voorzover het op de loonlijst staat. Aftrekken: de ziektegeden die uit hoofde van de ziekteverzekering worden terugontvangen van de SVB.
Loonkosten die drukken op investeringen in eigen beheer hier niet vermelden. Deze worden opgegeven bij 52.
Onder overige personeelskosten vallen b.v. overwerkvergoedingen, bonussen, tantièmes, gratificaties, vakantietoelagen, vergoedingen in **natura** (bijv. vrij wonen, voeding en vervoer), sociale uitgaven en commissies aan verkopers. Ook winstuitkeringen aan directie- en andere personeelsleden dienen hier opgegeven te worden. Opleidingskosten en beroepsmatige werkkleding zijn **geen** personeelskosten, deze kosten vallen onder de overige operationele kosten (24).
- 23 Onder sociale lasten komt het **werkgeversdeel** van de premies betaald aan de SVB, maar ook particuliere verzekeringen die ten behoeve van het personeel worden afgesloten, b.v. pensioen- of ziekteverzekeringen. Tot de sociale lasten tevens rekenen uitkeringen bij ontslag (cessantia) indien deze rechtstreeks betaald zijn.
- 24 Overige operationele kosten betreffen **alle** niet eerder genoemde niet-duurzame goederen en diensten bij derden aangeschaft, m.u.z. van dotaties aan voorzieningen (b.v. dubieuze debiteuren) of andere buitengewone lasten zoals koersverschillen e.d. Buitengewone, niet operationele kosten moeten worden ingevuld bij vraag 30.
- 28 Overige financiële baten en lasten betreffen koersverschillen, bankkosten e.d.
- 29 Zie toelichting bij vraag 44 t/m 50 betreffende de desinvesteringen voor het bedrag dat bij deze vraag dient te worden ingevuld. Het gaat hier om het verschil tussen de verkoop- en de boekwaarde, en kan negatief of positief zijn.
- 30 Buitengewone baten en lasten betreffen inkomsten en uitgaven die incidenteel (niet jaarlijks)

voorkomen zoals schade-uitkeringen, dotaties aan of vrijval van voorzieningen e.d.

32 Indien u over een jaarrekening beschikt, moet dit bedrag overeenkomen met het resultaat vóór belasting in de jaarrekening.

37 De boekwaarde van de materiële vaste activa invullen, dus aanschaffingsprijs minus geaccumuleerde afschrijvingen

38 t/m 41

Vermeld voorraden "netto", dus na voorziening voor incurante voorraden. Bouwbedrijven dienen bij vraag 39 onderhanden werk te vermelden. Hotels, restaurants and cafe's dienen de voorraden bij vraag 40 (grondstoffen en halffabrikaten) in te vullen.

43 Het balanstotaal omvat de totale activa, dus de totale bezittingen van de onderneming op de balansdatum. Dit is de onderste regel van de balans en dus **niet** de optelling van vraag 37 en vraag 42.

Gebruik de afschrijvingenstaat voor de vragen over investeringen en desinvesteringen

44 t/m 50

Onder **investeringen** in vaste activa moet worden vermeld de aanschafwaarde van duurzame productiemiddelen, die gedurende het boekjaar zijn gekocht (geen operational leasing). Duurzame productiemiddelen zijn goederen die een levensduur hebben van 1 jaar of langer. In de investeringen dienen mede begrepen te zijn de installatiekosten, architectenkosten, notaris- en andere overdrachtskosten, vaste voorzieningen in gebouwen, uitgaven voor groot onderhoud van de kapitaalgoederen en de waarde van in het boekjaar geïnvesteerde gelden in bouwwerken die nog niet zijn opgeleverd aan de onderneming.

Niet opnemen: investeringen in vestigingen in het buitenland (of op andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen); overneming van in bedrijf zijnde ondernemingen waarvan het bedrijf in ongewijzigde vorm wordt voortgezet; investeringen in immateriële activa, zoals patenten, concessies, goodwill, etc. Evenmin financiële activa.

Onder **andere bouw- en grondwerken** wordt verstaan: niet-bedrijfsgebouwen, zoals woningen, verenigingsgebouwen en sportzalen, en werken zoals grondverbetering, aanleg sportvelden, tennisbanen, parkeerterreinen, asfaltering opritten, etc.

In de kolom voor **Desinvesteringen** dient de volledige opbrengst (verkoopwaarde) vermeld te worden van de verkoop van materiële vaste activa. Verschillen tussen de opbrengst en de boekwaarde van de verkochte materiële vaste activa moeten bij vraag 29 vermeld worden.

51 Onder investeringen in eigen beheer wordt verstaan het vervaardigen, verbouwen of bedrijfsklaar maken van vaste activa (gebouwen, machines, installaties, etc.) die door het bedrijf zelf gebruikt zullen worden en die dus niet voor de verkoop bestemd zijn. Bij het installeren van machines en installaties dienen alle van derden betrokken goederen en diensten te worden afgetrokken. Het overblijvende deel van de investeringen in eigen beheer valt uiteen in loonkosten eigen personeel en overhead. Deze onderverdeling wordt in 52 en 53 gevraagd.

- 54 **Nieuw** is dat de kosten van **onderzoek en ontwikkeling (R&D)** in de **investeringen** worden opgenomen. R&D is het op systematische (planmatige) basis uitvoeren van creatieve werkzaamheden met het doel nieuwe producten te ontdekken en te ontwikkelen, het verbeteren van bestaande producten of het ontdekken en ontwikkelen van nieuwe of efficiëntere productieprocessen (innovatie). R&D wordt behandeld als bruto-investeringen, in gevallen dat het overduidelijk is dat de activiteiten economische voordeel hebben voor de eigenaar. Anders worden de activiteiten behandeld als intermediair verbruik (vraag 19 t/m 24).

Voorbeelden van R&D

- Productiebedrijven (landbouw, visserij, mijnbouw, de industrie, elektriciteit, gas, water, afvalbeheer, bouw): onderzoek naar nieuwe producten of productiemethoden.
- IT-activiteiten: het oplossen van conflicten binnen hardware of software; de ontwikkeling van software voor zakelijke toepassingen en informatiesystemen.
- Banken en verzekeringen: de ontwikkeling van nieuwe software voor thuisbankieren; het onderzoeken van consumentengedrag met als doel nieuwe soorten rekeningen en bankdiensten te ontwikkelen; onderzoek naar sociale fenomenen met een impact op je dienst en die kunnen resulteren in nieuwe vormen van verzekering (gezondheid, pensioen, enz.); onderzoek met als doel nieuwe of aanzienlijk verbeterde financiële diensten te ontwikkelen (nieuwe concepten voor rekeningen, leningen, verzekeringen en spaarinstrumenten).
- Andere diensten: analyse van de effecten van de economische en sociale veranderingen op de consumptie en vrijetijdsbesteding; analyse van veranderde verwachtingen en voorkeuren van de consument; onderzoek naar nieuwe reis-en vakantieconcepten.

Waardering van R&D:

- indien uitgevoerd door gespecialiseerde commerciële laboratoria of instituten, waarden tegen het bedrag van de verkoop, het contract, de commissies, honoraria etc.;
- indien uitgevoerd door overheidsinstellingen, universiteiten, non-profit onderzoeksinstituten etc., waarden tegen de totale kosten;
- indien door het bedrijf zelf uitgevoerd, de waarde schatten op basis van de kosten die in rekening zouden worden gebracht indien de R&D commercieel was uitbesteed of op basis van de totale productiekosten, inclusief de kosten van vaste activa die worden gebruikt in de productie.

Bijlage II. Vragenlijst Jaarverslag 2016 voor
verzekeringsmaatschappijen en
pensioenfondsen

KvK

--	--	--	--	--	--	--	--

Centraal Bureau voor de Statistiek

Contact: World Trade Center
Piscaderabaai z/n (eerste verdieping)
Tel. (+5999) 8392300
nationale.rekeningen@cbs.cw
Website: www.cbs.cw

Interviewer: _____ Telefoon: _____ Volgnr: _____

VRAGENLIJST JAARVERSLAG 2016 VOOR VERZEKERINGSMATSCHAPPIJEN EN PENSIOENFONDSEN

BEDRIJF	
Naam contactpersoon:	_____
Telefoon:	_____
Fax: _____	Email: _____ (zie vraag 8a)

Tenminste één van beide blokken invullen

ADMINISTRATIE-OF ACCOUNTANTSKANTOOR	
Naam kantoor:	_____
Naam contactpersoon:	_____
Telefoon:	_____
Fax: _____	Email: _____ (zie vraag 8 en 8a)

BELANGRIJK: Lees vóór het invullen van de vragenlijst de toelichting op blz. 5, 6, 7 en 8

U hoeft alléén de vragen te beantwoorden die voor uw bedrijf van toepassing zijn

VRAGENLIJST JAARVERSLAG 2016

Sector
 Zone

KvK

Volgnr.: _____

ALGEMEEN

1 Heeft dit bedrijf een off-shore vergunning? Ja Nee
(een bedrijf met een off-shore vergunning mag geen goederen of diensten verkopen in Curaçao)

- 2 Rechtsvorm: 1 N.V. 6 V.O.F.
 2 B.V. 7 Publiekrechtelijk orgaan
 3 Eenmanszaak met of zonder personeel 8 Vakbond
 4 Stichting 9 Vereniging
 5 Maatschap 10 Anders (b.v. C.V.): _____

3 Hoeveel procent van uw (bedrijfs)vermogen is in het bezit van een buitenlands bedrijf?

Geelieve uw antwoord te specificeren met het percentage en het land van vestiging van het buitenlandse bedrijf

%	Land

4 Hoofdactiviteit: _____

5 Het boekjaar loopt van _____ t/m _____ 2016
 (Indien het boekjaar niet samenvalt met het kalenderjaar, geelieve gegevens over het jaar dat **eindigt** in 2016 op te geven)

6 Was de onderneming het hele boekjaar (afgezien van vakantie) actief? Ja Nee

7 Zijn in de financiële gegevens hierachter ook gegevens van vestigingen in het buitenland, op Aruba of op andere eilanden van de voormalige Ned.Antillen opgenomen? Ja Nee
 Indien ja, graag percentage van aandeel opgeven %

8 Veel bedrijven laten deze enquête door hun accountant/boekhouder invullen. Vindt u het goed dat het CBS deze enquête in de toekomst rechtstreeks naar uw administratie- of accountantskantoor stuurt? Indien ja, geelieve op het voorblad de gegevens in te vullen Ja Nee

8a Wilt u (of de accountant/boekhouder) in het vervolg de formulieren per email ontvangen? Ja Nee
 Indien ja, geelieve op het voorblad uw emailadres in te vullen

PERSONEEL:

per 30 juni 31 december

9 Aantal betaalde personeelsleden (op de loonlijst), **inclusief** parttimers

10 **Deel van vraag 9** dat minder dan 25 uur per week werkzaam is

11 Niet betaald personeel (= eigenaren en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan, geen losse krachten)

12 Gemiddeld aantal werkenden (betaald plus niet betaald)

WINST-EN VERLIESREKENING 2016 (zie toelichting) Alle bedragen afronden op duizenden gulden

BATEN

13	Verdiende werkelijke premies (voor verzekeringsmaatschappijen: minus herverzekering)		
	a. Commercieel:		
	Financiële ondernemingen	_ _ _ _ _	
	Niet -financiële ondernemingen	_ _ _ _ _	
	b. Overheid	_ _ _ _ _	
	c. Individuen	_ _ _ _ _	
		<u> </u> +	_ _ _ _ _
14	Inkomen uit beleggingen van verzekeringstechnische voorzieningen		
	a. Commercieel:		
	Financiële ondernemingen	_ _ _ _ _	
	Niet -financiële ondernemingen	_ _ _ _ _	
	b. Overheid	_ _ _ _ _	
	c. Individuen	_ _ _ _ _	
	d. Buitenland	_ _ _ _ _	
		<u> </u> +	_ _ _ _ _
15	Overige inkomsten		_ _ _ _ _
			+ <u> </u>
16	Totale ontvangsten (13 t/m 15)		_ _ _ _ _
17	Mutaties in de technische reserves (zie toelichting)		(+/-) _ _ _ _ _
18	Gerealiseerde uitkeringen door verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen		
	a. Commercieel:		
	Financiële ondernemingen	_ _ _ _ _	
	Niet -financiële ondernemingen	_ _ _ _ _	
	b. Overheid	_ _ _ _ _	
	c. Individuen	_ _ _ _ _	
		<u> </u> +	_ _ _ _ _
19	Bruto productie (resultaat van 16, 17 en 18)		- <u> </u>
			_ _ _ _ _

WINST-EN VERLIESREKENING 2016 (zie toelichting) Alle bedragen afronden op duizenden guldens (VERVOLG)

LASTEN

20	Afschrijvingen op materiële vaste activa								
21	Bruto lonen en salarissen (alleen eigen personeel) en overige personeelskosten								
22	Sociale lasten (werkgeversdeel)								
23	Overige operationele kosten (geen winstbelasting)								
									+
24	Totale lasten (20 t/m 23)								
25	Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (19 minus 24)	(+/-)							

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

26	Interestbaten					-/-	interestkosten					= saldo (+/-)					
27	Overige financiële baten en lasten	(+/-)															

BUITENGEWONE BATEN EN LASTEN

28	Boekwinst/verlies op verkochte vaste activa	(+/-)							
29	Overige buitengewone baten en lasten	(+/-)							
									+
30	Totaal van 26 t/m 29	(+/-)							
31	Resultaat voor belasting (25 plus 30)	(+/-)							

De volgende vragen zijn alléén bedoeld voor NV's of BV's

32	Winstbelasting over 2016						
33	Ingehouden winsten over het boekjaar 2016						
34	Te betalen dividend over 2016						
35	Te Ontvangen dividend/resultaat uit deelnemingen 2016						
36	Bruto verzekeringspremies betaald aan het buitenland						
37	Ontvangen verzekeringsuitkeringen van het buitenland						

BALANS:*(zie toelichting)* Alle bedragen afronden op duizenden gulden

	<u>eind 2016</u>	<u>eind 2015</u>
38 Materiële vaste activa (boekwaarde)	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
Een controle op de eindwaarde van de vaste activa kan als volgt worden toegepast: Eindwaarde 2015 + investeringen 2016 -/- desinvesteringen 2016 -/- afschrijvingen 2016 +/- boekwinst(verlies) = eindwaarde 2016		
39 Balanstotaal (zie toelichting)	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _

TOELICHTING OP DE MATERIËLE VASTE ACTIVA:

(Afschrijvingenstaat gebruiken bij het invullen van de volgende vragen)

Investeringen

Desinvesteringen(de opbrengst hiervan, **niet** de boekwaarde)**Let op: Beide kolommen zijn voor het boekjaar 2016!**

Investeringen in/desinvesteringen van materiële vaste activa:

	<u>2016</u>	<u>2016</u>
40 Bedrijfsgebouwen (inclusief grond)	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
41 Andere bouw- en grondwerken	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
42 Gronden en terreinen (onbebouwd)	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
43 Transportmiddelen	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
44 Computers en software	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
45 Machines, installaties, kantoor- en winkelinventaris en overige bedrijfsuitrusting	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _
46 Totale investeringen/desinvesteringen (40 t/m 45)	+ <u> </u> _ _ _ _ _	+ <u> </u> _ _ _ _ _
47 Welk deel van de investeringen werd in eigen beheer vervaardigd ? (zie toelichting)	_ _ _ _ _	
48 Waarvan geactiveerde lonen en salarissen van eigen personeel	_ _ _ _ _	
49 Waarvan overhead/algemene kosten	_ _ _ _ _	
50 Kosten van Onderzoek en Ontwikkeling (R&D) (zie toelichting)	_ _ _ _ _	

De ervaring heeft geleerd dat het invullen van het onderdeel betreffende investeringen en desinvesteringen veel problemen oplevert. U kunt veel vragen van het CBS voorkomen door een kopie van de toelichting op de balans waarin het verloop van de materiële vaste activa wordt gegeven aan het enqueteformulier toe te voegen. Ook een kopie van de toelichting op de personeelskosten wordt zeer op prijs gesteld.

Toelichting vragenlijst verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen

(Bron: System of National Accounts 2008)

Een onderneming is de kleinste eenheid met een eigen balans en winst- en verliesrekening. Een onderneming bestaat voor de Nationale Rekeningen uit één of meer vestigingen op hetzelfde eiland. Buitenlandse vestigingen (ook vestigingen op andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen) dienen niet in deze vragenlijst te worden verwerkt.

- 3 Het doel van deze vraag is om inzicht te krijgen in de mate waarin er sprake is van *Foreign Direct Investment* (FDI). FDI is een investering van een individu of entiteit in een ander land dan het land van vestiging, waarbij er sprake is van het uitoefenen van invloed op besluitvorming in het geïnvesteerde bedrijf.
- 4 De hoofdactiviteit van de onderneming is die bedrijfsactiviteit waaruit de grootste opbrengst wordt verkregen, of waarbij het grootste aantal werknemers is betrokken. Het eerste criterium heeft de voorkeur. De hoofdactiviteit wordt later gecodeerd door het CBS.
- 9 Betaald personeel in dienst van de onderneming omvat alle personeel op de loonstaten van de betreffende maanden, **inclusief** personen die gemiddeld minder dan 25 uur per week werken. De parttimers in loondienst die vermeld worden bij vraag 10 moeten ook in de totale aantallen bij vraag 9 meegeteld worden. Let op: ingehuurd personeel (uitzendkrachten, losse krachten, consultants etc.) worden hier niet inbegrepen. De kosten hiervan dienen bij vraag 24 ingevuld te worden.
- 10 Let op dat het aantal parttimers dat hier wordt vermeld ook meegeteld zijn bij vraag 9.
- 11 Niet-betaald personeel: eigenaren en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan. Hieronder vallen b.v. niet de mensen die het kantoor of de tuin schoonmaken of andere losse krachten.
- 12 Het gemiddeld aantal personeelsleden dient bij voorkeur berekend te worden als het gemiddelde over de 12 maanden van het boekjaar. Niet betaald personeel wel meetellen bij de berekening van dit gemiddelde.
- 13 De verdiende werkelijke premies zijn gelijk aan de premies die de opgetreden risico's gedurende de lopende periode dekken. De verdiende werkelijke premies zijn gewoonlijk niet gelijk aan de in rekening gebrachte premies aangezien deze vaak risico's in de huidige en in de volgende periodes dekken. De premies worden als het ware vooruitbetaald. Deze vooruitbetaalde premies vormen een onderdeel van de technische reserves. De verdiende werkelijke premies kunnen dus worden berekend als het verschil tussen de in rekening gebrachte premies en de veranderingen in de reserves ten gevolge van vooruitbetaalde premies. Commissies dienen bij deze vraag buiten beschouwing te blijven.
- 14 Voor zowel de verzekeringen als pensioenen geldt dat de totale uitkeringen in een bepaald jaar hoger zijn dan de premies betaald over dezelfde periode. Dit is mogelijk, omdat de risico's die gedekt worden door de premies niet optreden in dezelfde periode als die waarover de premies worden betaald. Soms wordt er jarenlang premie betaald zonder dat er een uitkering plaatsvindt, met name in het geval van levensverzekeringen. Premies worden op regelmatige basis betaald terwijl uitkeringen pas soms jaren later plaatsvinden. In de periode tussen de betaling van de premie en de uitkering zijn de betaalde premies ter beschikking van de verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen voor het doen van beleggingen. Inkomen uit beleggingen van verzekeringstechnische voorzieningen zijn gelijk aan de verzekeringstechnische voorzieningen van verzekeringsmaatschappijen met uitzondering van eventueel inkomen uit eigen vermogen van verzekeringsmaatschappijen.

De verzekeringstechnische voorzieningen bestaan uit:

- vooruitbetaalde premies, voortkomend uit het verschil tussen verdiende werkelijke en in rekening gebrachte premies
- voorzieningen voor openstaande afspraken, voortkomend uit het verschil tussen toegekende en gerealiseerde uitkeringen
- actuariële voorzieningen voor lopende risico's en winstdeling; dit onderdeel is voornamelijk van toepassing op levensverzekeringmaatschappijen.

- 17 Mutaties in de technische reserves betreffen wijzigingen in de actuariële voorzieningen voor lopende risico's en winstdeling. De wijzigingen zijn het gevolg van toevoegingen aan deze voorzieningen ter financiering van de onder dergelijke verzekeringen gegarandeerde toekomstige uitkeringsbedragen. Zoals eerder aangehaald gelden deze voornamelijk voor levensverzekeringen en voor schade verzekering alleen in gevallen waarbij de uitkeringen in de vorm van annuïteiten in plaats van een totaal bedrag plaatsvinden.
- 18 De gerealiseerde uitkeringen zijn niet gelijk aan de toegekende uitkeringen, omdat uitkeringen pas in een latere periode worden toegekend of uitbetaald vanwege onderhandelingen over het uit te keren bedrag. De toegekende uitkeringen zijn dus de werkelijk uitbetaalde uitkeringen. De uitkeringen in vraag 18 hebben betrekking op de gerealiseerde uitkeringen die betrekking hebben op gebeurtenissen die zich in de lopende periode voordoen. Ze zijn gelijk aan de werkelijk uitbetaalde uitkeringen verminderd met de verandering in de reserves ten gevolge van openstaande afspraken.

Omschrijving van de sectoren (van belang bij vraag 13, 14 en 18)

De sector niet-financiële ondernemingen omvat:

- ✓ alle niet-financiële NV's, BV's en CV's
- ✓ de niet - financiële houdstermaatschappijen
- ✓ niet - financiële quasi ondernemingen in de vorm van eenmanszaken
- ✓ niet - financiële quasi ondernemingen in de vorm van maatschappen
- ✓ niet - financiële quasi ondernemingen in de vorm van V.O.F
- ✓ stichtingen ten behoeve van bedrijven

De sector overheid omvat:

- ✓ de overheidsdiensten, departementen en instellingen
- ✓ de stichtingen die voornamelijk worden gecontroleerd en gefinancierd door de overheid
- ✓ overheidsbedrijven zonder rechtspersoonlijkheid die niet tot de quasi ondernemingen worden gerekend

Opmerking

Quasi ondernemingen zijn bedrijven zonder rechtspersoonlijkheid die zich als onderneming gedragen in de zin dat ze over een volledige boekhouding en zelfstandige beslissingsbevoegdheid beschikken. Volgens de bedrijventelling zijn ongeveer tweederde van de eenmanszaken en bijna alle maatschappen quasi ondernemingen.

- 20 Alléén afschrijvingen op materiële vaste activa opgeven. Géén afschrijvingen op b.v. goodwill e.d.
- 21 Alleen basisloon van **eigen** personeel. Betalingen aan contractors en uitzendbureau's, etc. opgeven bij overige operationele kosten (vraag 23). Ondernemersinkomen alleen meetellen voorzover het op de loonlijst staat. Aftrekken: de ziektegeden die uit hoofde van de ziekteverzekering worden terugontvangen van de SVB.
Loonkosten die drukken op investeringen in eigen beheer hier niet vermelden. Deze worden opgegeven bij 47.
Onder overige personeelskosten vallen b.v. overwerkvergoedingen, bonussen, tantièmes, gratificaties, vakantietoeslagen, vergoedingen in **natura** (bijv. vrij wonen, voeding en vervoer), sociale uitgaven en commissies aan verkopers. Ook winstuitkeringen aan directie- en andere

personeelsleden dienen hier opgegeven te worden. Opleidingskosten en beroepsmatige werkkleding zijn **geen** personeelskosten, deze kosten vallen onder de overige operationele kosten (23).

- 22 Onder sociale lasten komt het **werkgeversdeel** van de premies betaald aan de SVB, maar ook particuliere verzekeringen die ten behoeve van het personeel worden afgesloten, b.v. pensioen- of ziekteverzekeringen. Tot de sociale lasten tevens rekenen uitkeringen bij ontslag (cessantia) indien deze rechtstreeks betaald zijn.
- 23 Overige operationele kosten betreffen **alle** niet eerder genoemde niet-duurzame goederen en diensten bij derden aangeschaft, m.u.z. van dotaties aan voorzieningen (b.v. dubieuze debiteuren) of andere buitengewone lasten zoals koersverschillen e.d. Buitengewone, niet operationele kosten moeten worden ingevuld bij vraag 29.
- 27 Overige financiële baten en lasten betreffen koersverschillen, bankkosten e.d.
- 28 Zie toelichting bij vraag 40 t/m 46 betreffende de desinvesteringen voor het bedrag dat bij deze vraag dient te worden ingevuld. Het gaat hier om het verschil tussen de verkoop- en de boekwaarde, en kan negatief of positief zijn.
- 29 Buitengewone baten en lasten betreffen inkomsten en uitgaven zoals schadeuitkeringen, dotaties aan of vrijval van voorzieningen e.d.
- 38 De boekwaarde van de materiële vaste activa invullen, dus aanschaffingsprijs minus geaccumuleerde afschrijvingen.
- 39 Het balanstotaal omvat de totale activa, dus de totale bezittingen van de onderneming op de balansdatum. Dit is de onderste regel van de balans en dus in de meeste gevallen **niet** hetzelfde als vraag 38.

Gebruik de afschrijvingenstaat voor de vragen over investeringen en desinvesteringen

40 t/m 46

Onder **investeringen** in vaste activa moet worden vermeld de aanschafwaarde van duurzame productiemiddelen, die gedurende het boekjaar zijn gekocht (geen operational leasing). Duurzame productiemiddelen zijn goederen die een levensduur hebben van 1 jaar of langer. In de investeringen dienen mede begrepen te zijn de installatiekosten, architectenkosten, notaris- en andere overdrachtskosten, vaste voorzieningen in gebouwen, uitgaven voor groot onderhoud van de kapitaalgoederen en de waarde van in het boekjaar geïnvesteerde gelden in bouwwerken die nog niet zijn opgeleverd aan de onderneming.

Niet opnemen: investeringen in vestigingen in het buitenland (of op andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen); overneming van in bedrijf zijnde ondernemingen waarvan het bedrijf in ongewijzigde vorm wordt voortgezet; investeringen in immateriële activa, zoals patenten, concessies, goodwill, etc., evenmin financiële activa.

Onder **andere bouw- en grondwerken** wordt verstaan: niet-bedrijfsgebouwen, zoals woningen, verenigingsgebouwen en sportzalen, en werken zoals grondverbetering, aanleg sportvelden, tennisbanen, parkeerterreinen, asfaltering opritten, etc.

In de kolom voor **desinvesteringen** dient de volledige opbrengst (verkoopwaarde) vermeld te

worden van de verkoop van materiële vaste activa. Verschillen tussen de opbrengst en de boekwaarde van de verkochte materiële vaste activa moeten bij vraag 28 vermeld worden.

- 47 Onder investeringen in eigen beheer wordt verstaan het vervaardigen, verbouwen of bedrijfsklaar maken van vaste activa (gebouwen, machines, installaties, etc.) die door het bedrijf zelf gebruikt zullen worden en die dus niet voor de verkoop bestemd zijn. Bij het installeren van machines en installaties dienen alle van derden betrokken goederen en diensten te worden afgetrokken. Het overblijvende deel van de investeringen in eigen beheer valt uiteen in loonkosten eigen personeel en overhead. Deze onderverdeling wordt in 48 en 49 gevraagd.
- 50 **Nieuw** is dat de kosten van **onderzoek en ontwikkeling (R&D)** in de **investeringen** worden opgenomen. R&D is het op systematische (planmatige) basis uitvoeren van creatieve werkzaamheden met het doel nieuwe producten te ontdekken en te ontwikkelen, het verbeteren van bestaande producten of het ontdekken en ontwikkelen van nieuwe of efficiëntere productieprocessen (innovatie). R&D wordt behandeld als bruto-investeringen, in gevallen dat het overduidelijk is dat de activiteiten economische voordeel hebben voor de eigenaar. Anders worden de activiteiten behandeld als intermediair verbruik (vraag 20 t/m 23).

Voorbeelden van R&D

- Productiebedrijven (landbouw, visserij, mijnbouw, de industrie, elektriciteit, gas, water, afvalbeheer, bouw): onderzoek naar nieuwe producten of productiemethoden.
- IT-activiteiten: het oplossen van conflicten binnen hardware of software; de ontwikkeling van software voor zakelijke toepassingen en informatiesystemen.
- Banken en verzekeringen: de ontwikkeling van nieuwe software voor thuisbankieren; het onderzoeken van consumentengedrag met als doel nieuwe soorten rekeningen en bankdiensten te ontwikkelen; onderzoek naar sociale fenomenen met een impact op je dienst en die kunnen resulteren in nieuwe vormen van verzekering (gezondheid, pensioen, enz.); onderzoek met als doel nieuwe of aanzienlijk verbeterde financiële diensten te ontwikkelen (nieuwe concepten voor rekeningen, leningen, verzekeringen en spaarinstrumenten).
- Andere diensten: analyse van de effecten van de economische en sociale veranderingen op de consumptie en vrijetijdsbesteding; analyse van veranderde verwachtingen en voorkeuren van de consument; onderzoek naar nieuwe reis-en vakantieconcepten.

Waardering van R&D:

- indien uitgevoerd door gespecialiseerde commerciële laboratoria of instituten, waarden tegen het bedrag van de verkoop, het contract, de commissies, honoraria etc.;
- indien uitgevoerd door overheidsinstellingen, universiteiten, non-profit onderzoeksinstituten etc., waarden tegen de totale kosten;
- indien door het bedrijf zelf uitgevoerd, de waarde schatten op basis van de kosten die in rekening zouden worden gebracht indien de R&D commercieel was uitbesteed of op basis van de totale productiekosten, inclusief de kosten van vaste activa die worden gebruikt in de productie.

Bijlage III. Vragenlijst Jaarverslag 2016 voor
kredietverlenende instellingen

KvK

--	--	--	--	--	--	--	--

Centraal Bureau voor de Statistiek

Contact: World Trade Center
Piscaderabaai z/n (eerste verdieping)
Tel. (+5999) 8392300
nationale.rekeningen@cbs.cw
Website: www.cbs.cw

Interviewer: _____ Telefoon: _____ Volgnr:

--

VRAGENLIJST JAARVERSLAG 2016 VOOR KREDIETVERLENENDE INSTELLINGEN

IN TE VULLEN DOOR HET BEDRIJF	
Naam contactpersoon:	_____
Telefoon:	_____
Fax:	_____
Email:	_____
<small>(zie vraag 8a)</small>	

Tenminste één van beide blokken invullen

IN TE VULLEN DOOR ADMINISTRATIE-OF ACCOUNTANTSKANTOOR	
Naam kantoor:	_____
Naam contactpersoon:	_____
Telefoon:	_____
Fax:	_____
Email:	_____
<small>(zie vraag 8 en 8a)</small>	

BELANGRIJK: Lees vóór het invullen van de vragenlijst de toelichting op blz. 4, 5 en 6

Alléén de vragen beantwoorden die voor uw bedrijf van toepassing zijn
--

ALGEMEEN

1 Heeft dit bedrijf een off-shore vergunning? Ja Nee
(een bedrijf met een off-shore vergunning mag geen goederen of diensten verkopen in Curaçao)

2 Rechtsvorm: 1 N.V. 6 V.O.F.
 2 B.V. 7 Publiekrechtelijk orgaan
 3 Eenmanszaak met of zonder personeel 8 Vakbond
 4 Stichting 9 Vereniging
 5 Maatschap 10 Anders (b.v. C.V.): _____

3 Hoeveel procent van uw (bedrijfs)vermogen is in het bezit van een buitenlands bedrijf?

Gelieve uw antwoord te specificeren met het percentage en het land van vestiging van het buitenlandse bedrijf

%	Land

4 Hoofdactiviteit: _____

5 Het boekjaar loopt van _____ t/m _____ 2016
 (Indien het boekjaar niet samenvalt met het kalenderjaar, gelieve gegevens over het jaar dat **eindigt** in 2016 op te geven)

6 Was de onderneming het hele boekjaar (afgezien van vakantie) actief? Ja Nee

7 Zijn in de financiële gegevens hierachter ook gegevens van vestigingen in het buitenland, op Aruba of op de BES eilanden opgenomen? Ja Nee
 Indien ja, graag percentage van aandeel opgeven %

8 Veel bedrijven laten deze enquête door hun accountant/boekhouder invullen. Vindt u het goed dat het CBS deze enquête in de toekomst rechtstreeks naar uw administratie- of accountantskantoor stuurt? Indien ja, gelieve op het voorblad de gegevens in te vullen Ja Nee

8a Wilt u (of de accountant/boekhouder) in het vervolg de formulieren per email ontvangen? Ja Nee
 Indien ja, gelieve op het voorblad uw emailadres in te vullen

PERSONEEL:

per 30 juni 31 december

9 Aantal betaalde personeelsleden (op de loonlijst), **inclusief** parttimers

10 **Deel van vraag 9** dat minder dan 25 uur per week werkzaam is

11 Niet betaald personeel (= eigenaren en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan, geen losse krachten)

12 Gemiddeld aantal werkenden (betaald plus niet betaald)

BATEN

13	Interest op leningen aan leden								
14	Interest op deposito's van leden								
								-/-	
15	Saldo interest (13 minus 14)								
16	Andere/overige inkomsten								
								+	
17	Totale baten (15 plus 16)								

LASTEN

18	Afschrijvingen op materiële vaste activa								
19	Bruto lonen en salarissen (alleen eigen personeel) en overige personeelskosten								
20	Sociale lasten (werkgeversdeel)								
21	Overige operationele kosten (geen winstbelasting)								
								+	
22	Totale lasten (18 t/m 21)								
23	Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (17 min 22)							(+/-)	

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

24	Interestbaten					-/- interestkosten				= saldo (+/-)				
25	Overige financiële baten en lasten									(+/-)				

BUITENGEWONE BATEN EN LASTEN

26	Boekwinst/verlies op verkochte vaste activa									(+/-)				
27	Overige buitengewone baten en lasten									(+/-)				
										+				
28	Totaal van 24 t/m 27									(+/-)				
29	Resultaat voor belasting (23 plus 28)									(+/-)				

De volgende vragen zijn alléén bedoeld voor NV's of BV's

30	Winstbelasting over 2016						
31	Ingehouden winsten over het boekjaar 2016						
32	Te betalen dividend over 2016						
33	Te Ontvangen dividend/resultaat uit deelnemingen 2016						

BALANS:*(zie toelichting)*

Alle bedragen afronden op duizenden guldens

	<u>eind 2016</u>	<u>eind 2015</u>
34 Materiële vaste activa (boekwaarde) (boekwaarda ná geaccumuleerde afschrijvingen)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
Een controle op de eindwaarde van de vaste activa kan als volgt worden toegepast: Eindwaarde 2015 + investeringen 2016 -/- desinvesteringen 2016 -/- afschrijvingen 2016 +/- boekwinst(verlies) = eindwaarde 2016		
35 Balanstotaal (zie toelichting)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _

TOELICHTING OP DE MATERIËLE VASTE ACTIVA:

(Afschrijvingenstaat gebruiken bij het invullen van de volgende vragen)

Investeringen
(aanschafwaarde)**Des**investeringen
(de opbrengst
hiervan, **niet** de
boekwaarde)**Let op: Beide kolommen zijn voor het boekjaar 2016!**

Investeringen in/desinvesteringen van materiële vaste activa:	<u>2016</u>	<u>2016</u>
36 Bedrijfsgebouwen (inclusief grond)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
37 Andere bouw- en grondwerken	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
38 Gronden en terreinen (onbebouwd)	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
39 Transportmiddelen	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
40 Computers en software	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
41 Machines, installaties, kantoor- en winkelinventaris en overige bedrijfsuitrusting	_ _ _ _ _ _ _	_ _ _ _ _ _ _
42 Totale investeringen/desinvesteringen (36 t/m 41)	+ _____ _ _ _ _ _ _ _	+ _____ _ _ _ _ _ _ _
43 Welk deel van de investeringen werd in eigen beheer vervaardigd ? (zie toelichting)	_ _ _ _ _ _ _	
44 Waarvan geactiveerde lonen en salarissen van eigen personeel	_ _ _ _ _ _ _	
45 Waarvan overhead/algemene kosten	_ _ _ _ _ _ _	
46 Kosten van Onderzoek en Ontwikkeling (R&D) (zie toelichting)	_ _ _ _ _ _ _	

De ervaring heeft geleerd dat het invullen van het onderdeel betreffende investeringen en desinvesteringen veel problemen oplevert. U kunt veel vragen van het CBS voorkomen door een kopie van de afschrijvingenstaat, waarin het verloop van de materiële vaste activa wordt gegeven, aan het enqueteformulier toe te voegen. Ook een kopie van de toelichting op de personeelskosten wordt zeer op prijs gesteld.

Toelichting vragenlijst voor kredietverlenende instellingen

Een onderneming is de kleinste eenheid met een eigen balans en winst- en verliesrekening. Een onderneming bestaat voor de Nationale Rekeningen uit één of meer vestigingen op hetzelfde eiland. Buitenlandse vestigingen (ook vestigingen op andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen) dienen niet in deze vragenlijst te worden verwerkt.

- 3 Het doel van deze vraag is om inzicht te krijgen in de mate waarin er sprake is van Foreign Direct Investment (FDI). FDI is een investering van een individu of entiteit in een ander land dan het land van vestiging, waarbij er sprake is van het uitoefenen van invloed op besluitvorming in het geïnvesteerde bedrijf.
- 4 De hoofdactiviteit van de onderneming is die bedrijfsactiviteit waaruit de grootste opbrengst wordt verkregen, of waarbij het grootste aantal werknemers is betrokken. Het eerste criterium heeft de voorkeur.
- 9 Betaald personeel in dienst van de onderneming omvat alle personeel op de loonstaten van de betreffende maanden, **inclusief** personen die gemiddeld minder dan 25 uur per week werken. De parttimers in loondienst die vermeld worden bij vraag 10 moeten ook in de totale aantallen bij vraag 9 meegeteld worden. Let op: ingehuurd personeel (uitzendkrachten, losse krachten, consultants etc.) worden hier niet inbegrepen. De kosten hiervan dienen bij vraag 24 ingevuld te worden.
- 10 Let op dat het aantal parttimers in loondienst, dat hier wordt vermeld, is inbegrepen bij vraag 9.
- 11 Niet-betaald personeel: eigenaren en meewerkende gezinsleden die niet op de loonlijst staan. Hieronder vallen b.v. niet de mensen die het kantoor of de tuin schoonmaken of andere losse krachten.
- 12 Het gemiddeld aantal personeelsleden dient bij voorkeur berekend te worden als het gemiddelde over de 12 maanden van het boekjaar. Niet betaald personeel wel meetellen bij de berekening van dit gemiddelde.
- 13 en 14
Credit unions vermelden hier alléén ontvangen interest op leningen aan leden/betaalde interest op deposito's van leden. Ontvangen of betaalde interest van banken moet bij vraag 24 worden opgegeven.
- 16 Deze vraag is voor overige kredietverlenende instellingen om hun inkomen in te vullen, of voor overige inkomsten van credit unions.
- 18 Alléén afschrijvingen op materiële vaste activa opgeven. Géén afschrijvingen op b.v. goodwill e.d.
- 19 Alleen basisloon van eigen personeel. Betalingen aan contractors en uitzendbureau's, etc. opgeven bij overige operationele kosten (vraag 21). Ondernemersinkomen alleen meetellen voor zover het op de loonlijst staat. Aftrekken: de ziektegeden die uit hoofde van de ziekteverzekering worden terugontvangen van de SVB.

Loonkosten die drukken op investeringen in eigen beheer hier niet vermelden. Deze worden opgegeven bij 44.

Onder overige personeelskosten vallen b.v. overwerkvergoedingen, bonussen, tantièmes, gratificaties, vakantietoelagen, vergoedingen in natura (bijv. vrij wonen, voeding en vervoer), sociale uitgaven en commissies aan verkopers. Ook winstuitkeringen aan directie- en andere personeelsleden dienen hier opgegeven te worden. Opleidingskosten en beroepsmatige werkklleding zijn **geen** personeelskosten, deze kosten vallen onder de overige operationele kosten (21).

- 20 Onder sociale lasten komt het **werkgeversdeel** van de premies betaald aan de SVB, maar ook particuliere verzekeringen die ten behoeve van het personeel worden afgesloten. Tot de sociale lasten tevens rekenen uitkeringen bij ontslag (cessantia) indien deze rechtstreeks betaald zijn.
- 21 Overige operationele kosten betreffen alle niet eerder genoemde niet-duurzame goederen en diensten bij derden aangeschaft, m.u.z. van dotaties aan voorzieningen (b.v. dubieuze debiteuren) of andere buitengewone lasten zoals koersverschillen e.d. Buitengewone, niet operationele kosten moeten worden ingevuld bij vraag 27.
- 25 Overige financiële baten en lasten betreffen koersverschillen, bankkosten e.d.
- 26 Zie toelichting bij vraag 36 t/m 42 betreffende de desinvesteringen voor het bedrag dat bij deze vraag dient te worden ingevuld. Het gaat hier om het verschil tussen de verkoop- en de boekwaarde, en kan negatief of positief zijn.
- 27 Buitengewone baten en lasten betreffen incidentele inkomsten en uitgaven zoals schadeuitkeringen, dotaties aan of vrijval van voorzieningen e.d.
- 34 De boekwaarde van de materiële vaste activa invullen, dus aanschaffingsprijs minus geaccumuleerde afschrijvingen
- 35 Het balanstotaal omvat de totale activa, dus de totale bezittingen van de onderneming op de balansdatum. Dit is de onderste regel van de balans en in de meeste gevallen **niet** hetzelfde als vraag 34.

Gebruik de afschrijvingenstaat voor de vragen over investeringen en desinvesteringen

36 t/m 42

Bij de investeringen in vaste activa moet worden vermeld de aanschafwaarde van duurzame productiemiddelen, die gedurende het boekjaar zijn gekocht (geen operational leasing).

Duurzame productiemiddelen zijn goederen die een levensduur hebben van 1 jaar of langer.

In de investeringen dienen mede begrepen te zijn de installatiekosten, architectenkosten, notaris- en andere overdrachtskosten, vaste voorzieningen in gebouwen, uitgaven voor groot onderhoud van de kapitaalgoederen en de waarde van in het boekjaar geïnvesteerde gelden in bouwwerken die nog niet zijn opgeleverd aan de onderneming.

Niet opnemen: investeringen in vestigingen in het buitenland (of op andere eilanden van de

voormalige Nederlandse Antillen); overneming van in bedrijf zijnde ondernemingen waarvan het bedrijf in ongewijzigde vorm wordt voortgezet; investeringen in immateriële activa, zoals patenten, concessies, goodwill, etc., evenmin financiële activa.

Onder **andere bouw- en grondwerken** wordt verstaan: niet-bedrijfsgebouwen, zoals woningen, verenigingsgebouwen en sportzalen, en werken zoals grondverbetering, aanleg sportvelden, tennisbanen, parkeerterreinen, asfaltering opritten, etc.

In de kolom voor **Desinvesteringen** dient de volledige opbrengst (verkoopwaarde) vermeld te worden van de verkoop van materiële vaste activa. Verschillen tussen de opbrengst en de boekwaarde van de verkochte materiële vaste activa moeten bij vraag 26 vermeld worden.

- 43 Onder investeringen in eigen beheer wordt verstaan het vervaardigen, verbouwen of bedrijfsklaar maken van vaste activa (gebouwen, machines, installaties, etc.) die door het bedrijf zelf gebruikt zullen worden en die dus niet voor de verkoop bestemd zijn. Bij het installeren van machines en installaties dienen alle van derden betrokken goederen en diensten te worden afgetrokken. Het overblijvende deel van de investeringen in eigen beheer valt uiteen in loonkosten eigen personeel en overhead. Deze onderverdeling wordt in 44 en 45 gevraagd.
- 46 **Nieuw** is dat de kosten van **onderzoek en ontwikkeling (R&D)** in de **investeringen** worden opgenomen. R&D is het op systematische (planmatige) basis uitvoeren van creatieve werkzaamheden met het doel nieuwe producten te ontdekken en te ontwikkelen, het verbeteren van bestaande producten of het ontdekken en ontwikkelen van nieuwe of efficiëntere productieprocessen (innovatie). R&D wordt behandeld als bruto-investeringen, in gevallen dat het overduidelijk is dat de activiteiten economische voordeel hebben voor de eigenaar. Anders worden de activiteiten behandeld als intermediair verbruik (vraag 18 t/m 21).

Voorbeelden van R&D

- Productiebedrijven (landbouw, visserij, mijnbouw, de industrie, elektriciteit, gas, water, afvalbeheer, bouw): onderzoek naar nieuwe producten of productiemethoden.
- IT-activiteiten: het oplossen van conflicten binnen hardware of software; de ontwikkeling van software voor zakelijke toepassingen en informatiesystemen.
- Banken en verzekeringen: de ontwikkeling van nieuwe software voor thuisbankieren; het onderzoeken van consumentengedrag met als doel nieuwe soorten rekeningen en bankdiensten te ontwikkelen; onderzoek naar sociale fenomenen met een impact op je dienst en die kunnen resulteren in nieuwe vormen van verzekering (gezondheid, pensioen, enz.); onderzoek met als doel nieuwe of aanzienlijk verbeterde financiële diensten te ontwikkelen (nieuwe concepten voor rekeningen, leningen, verzekeringen en spaarinstrumenten).
- Andere diensten: analyse van de effecten van de economische en sociale veranderingen op de consumptie en vrijetijdsbesteding; analyse van veranderde verwachtingen en voorkeuren van de consument; onderzoek naar nieuwe reis-en vakantieconcepten.

Waardering van R&D:

- indien uitgevoerd door gespecialiseerde commerciële laboratoria of instituten, waarden tegen het bedrag van de verkoop, het contract, de commissies, honoraria etc.;
- indien uitgevoerd door overheidsinstellingen, universiteiten, non-profit onderzoeksinstituten etc., waarden tegen de totale kosten;

- indien door het bedrijf zelf uitgevoerd, de waarde schatten op basis van de kosten die in rekening zouden worden gebracht indien de R&D commercieel was uitbesteed of op basis van de totale productiekosten, inclusief de kosten van vaste activa die worden gebruikt in de productie.